

СЕКЦІЯ 6 СУЧАСНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ

УДК 821.111(07)

СУЧАСНІ ВИМОГИ ДО ОНОВЛЕНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Горобченко Н.В., к. пед. н., доцент,
доцент кафедри германської філології та зарубіжної літератури
Житомирський державний університет імені Івана Франка

У статті порушено проблему пошуку сучасних шляхів оновлення української школи. Здійснено спробу охарактеризувати формулу Нової української школи, можливостей формування низки життєвих компетентностей у процесі вивчення певного предмета, а також ролі інтерактивного навчання у побудові нової освітньої траєкторії навчання учнів.

Ключові слова: *Нова українська школа, технологія, компетентнісний підхід, компетентність, інтерактивне навчання.*

В статтю затронута проблема пошуку сучасних шляхів оновлення української школи. Сделана попытка охарактеризовать формулу Новой украинской школы, возможностей формирования жизненных компетентностей в процессе изучения определенного предмета, а также роли интерактивного обучения в построении новой образовательной траектории обучения учеников.

Ключевые слова: *Новая украинская школа, технология, компетентностный подход, компетентность, интерактивное обучение.*

Horobchenko N.V. CURRENT REQUIREMENTS FOR UPDATED UKRAINIAN SCHOOL

The article deals with the problem of finding modern ways to upgrade the Ukrainian school. We made an attempt to characterize the formula of the New Ukrainian School, the possibilities of forming a number of vital competencies in the process of studying a certain subject, as well as the role of interactive learning in building a new educational trajectory for student learning.

Key words: *New Ukrainian School, technology, competency approach, competence, interactive learning.*

Постановка проблеми. Сучасний стан розвитку українського суспільства, глобальні світові процеси інтеграції й інформатизації, потреби окремої людини вимагають особливої уваги до питань освіти, виховання, підготовки майбутніх учителів до високоефективної діяльності. В Україні XXI ст. освіта стає ключовим елементом національної безпеки, важливим аспектом економічного зростання, джерелом єдності та засобом соціального просування кожного громадянина. Зокрема, у вступному слові до Концепції Нової української школи Міністр освіти і науки України Л.М. Гриневич зазначає: «Маємо запустити багато процесів одночасно: зупинити падіння якості та доступності освіти, «перенавчити» вчителів, змінити структуру школи, забезпечити ці перетворення ресурсами і водночас зберегти все найкраще, що є в українській школи...» [5].

Ключове місце в системі освіти належить середній школі, яка покликана сформулювати особистість із власним світоглядом, готову до навчання впродовж життя. Варто зазначити, що саме у Проекті Закону України «Про освіту» № 3491 від 04 квітня 2016 р.

зазначається: «Метою нової загальної середньої освіти є різнобічний розвиток, виховання і соціалізація особистості, яка усвідомлює себе громадянином України, здатна до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення і навчання впродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору, самореалізації, трудової діяльності та громадянської активності» [5, с. 7].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З метою визначення стану дослідженості обраної проблеми нами аналізувалися роботи А.П. Самодурина, С.М. Куліш, С.О. Сисоєвої, О.Б. Бігич, О.О. Вербицького, О.А. Дубасенюк, С.Ю. Ніколаєвої та ін., у яких зазначається, що модернізація системи освіти на засадах компетентнісного підходу навчання відбувається в руслі загальноосвітніх тенденцій і визначень Болонської декларації, а також низки міжнародних документів, які регламентують співпрацю в галузі освіти. Проста трансляція знань, навичок та вмій вже не є достатньою для життя, навчання та праці у новому інформаційному плюрилінгвальному просторі.

Але, незважаючи на дослідження та публікації з теми означеного питання, досі існують суперечності між запитом і реальними можливостями сфери освіти, а також сучасним становищем підготовки майбутніх учителів сучасної української школи.

Постановка завдання. Мета цієї статті – визначити і проаналізувати сучасний стан навчання у загальноосвітніх навчальних закладах та охарактеризувати аспекти оновлення школи сьогодення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Нами були проведені дослідження, які показали, що учні загальноосвітніх навчальних закладів України не готові до європейської якості навчання та життя. На жаль, більшість учнів спроможні лише відтворювати знання, які їм повідомляє вчитель на уроці. Сприйняття готової інформації на уроці не стимулює учнів до пізнання, не сприяє формуванню вмінь самостійно використовувати отримані знання для вирішення життєвих проблем.

Крім того, технології, що пропонуються в підручниках, також не завжди відповідають сучасним вимогам, а саме:

- нівелюються базові дидактичні принципи (від легкого до складного, принцип системності, активізації матеріалу, що вивчається, тощо);

- не завжди враховується принцип диференціації навчання, який дозволяє всім учням засвоїти певний матеріал відповідно до їх індивідуальних можливостей і рівня навченості;

- не використовуються можливості високорозвиненого інформаційного простору, а саме технології XXI ст. (інформаційно-комп'ютерні, медіаосвітні, смарт-технології тощо);

- недооцінюється самостійна робота учня з певної дисципліни, не передбачаються завдання, які б навчили учнів автономному вивченню предмета;

- оформлення і формат більшості вітчизняних підручників також залишає бажати кращого.

Зазначене свідчить про те, що саме сьогодні необхідна докорінна реформа української школи, яка дозволить виховати творчих людей, відповідальних, активних громадян, готових до співпраці у новому європейському суспільстві.

Згідно з Концепцією Нової української школи, ключовими компонентами оновлення освіти є:

- новий зміст освіти, заснований на формуванні компетентностей, необхідних для успішної самореалізації в суспільстві;

- умотивований учитель, який має свободу творчості і розвивається професійно;

- наскрізний процес виховання, який формує цінності;

- децентралізація й ефективне управління, що надасть школі реальну автономію;

- педагогіка, що ґрунтується на партнерстві між учнем, учителем і батьками;

- орієнтація на потреби учня в освітньому процесі, дитиноцентризм;

- нова структура школи, яка дозволяє добре засвоїти новий зміст і набути компетентності для життя;

- справедливий розподіл публічних коштів, який забезпечує рівний доступ усіх дітей до якісної освіти [5, с. 97].

Таким чином, ми бачимо, що новий зміст освіти базується на компетентнісному підході в навчанні, який дозволяє зберегти гнучкість та автономність в архітектурі навчального плану, забезпечуючи якість освіти [3, с. 37].

Ключовим поняттям для нашого дослідження є розгляд визначення «компетентність» у процесі умов і технологій навчання, яке, в свою чергу, запропоновано у ст. 4 Проекту нового базового Закону України «Про освіту», а саме: «компетентність – динамічна комбінація знань, способів мислення, поглядів, цінностей, навичок, умінь, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно проводити професійну та/або подальшу навчальну діяльність» [5, с. 12].

Відповідно до Проекту нового базового Закону «Про освіту», визначено десять ключових компетентностей для Нової української школи:

1. **Спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами.** Це вміння усно і письмово висловлювати й тлумачити поняття, думки, почуття, факти й погляди (через слухання, говоріння, читання і письмо, застосування мультимедійних засобів). Усвідомлення ролі ефективного спілкування.

2. **Спілкування іноземними мовами. Уміння належно розуміти висловлене іноземною мовою,** усно і письмово висловлювати та тлумачити поняття, думки, почуття, факти й погляди (через слухання, говоріння, читання і письмо) у широкому діапазоні соціальних і культурних контекстів. Уміння міжкультурного спілкування.

3. **Математична компетентність.** Уміння застосовувати математичні (числові та геометричні) методи для вирішення прикладних завдань у різних сферах діяльності. Уміння будувати моделі для вирішення проблем.

4. **Компетентності у природничих науках і технологіях.** Наукове розуміння природи і сучасних технологій, а також здатність застосовувати його в практичній

діяльності. Уміння застосовувати науковий метод, спостерігати, аналізувати, формулювати гіпотези, збирати дані, проводити експерименти, аналізувати результати.

5. **Інформаційно-цифрова компетентність** передбачає впевнене і водночас критичне застосування інформаційно-комунікативних технологій для створення, пошуку, обробки, обміну інформацією на роботі, у приватному спілкуванні та ін. Інформаційна й медіа-грамотність, основи програмування, робота з базами даних, навички безпеки в Інтернеті тощо.

6. **Уміння навчатися упродовж життя**, здатність до пошуку та засвоєння нових знань, набуття нових навичок і вмінь, організації навчального процесу, вміння визначити навчальні цілі та способи їх досягнення, побудови своєї освітньо-професійної траєкторії, навчання упродовж життя.

7. **Соціальні та громадянські компетентності**. Усі форми поведінки, необхідні для ефективної та конструктивної участі у громадянському житті, на роботі. Уміння працювати з іншими на результат, попереджати і розв'язувати конфлікти, досягати компромісів.

8. **Підприємливість**. Уміння генерувати нові ідеї й ініціативи та втілювати їх у життя з метою підвищення як власного соціального статусу та добробуту, так і розвитку суспільства та держави.

9. **Загальнокультурна грамотність**. Здатність розуміти твори мистецтва, формувати власні мистецькі смаки, самостійно висловлювати ідеї, досвід і почуття за допомогою мистецтва. Ця компетентність передбачає глибоке розуміння власної національної ідентичності як підґрунтя відкритого ставлення та поваги до розмаїття культурного вираження інших.

10. **Екологічна грамотність і здорове життя**. Уміння розумно та раціонально користуватися природними ресурсами в рамках сталого розвитку, усвідомлення ролі навколишнього середовища для життя і здоров'я людини, здатність і бажання дотримуватися здорового способу життя [5, с. 13–14].

Зрозуміло, що кожній з перерахованих компетентностей учні/студенти набуватимуть послідовно, поступово, під час вивчення різних предметів на всіх етапах освіти. У свою чергу, однією зі складових частин концепцій Нової української школи є педагогіка партнерства. Формула Нової школи розглядає таке партнерство як «спілкування, взаємодія та співпрацю між учителем, учнем і батьками, які є рівноправними учасниками освітнього процесу, відповідальними за результат» [4, с. 14].

Основними принципами співпраці є:

- повага до кожної особистості – учасника спілкування;
- доброзичливість і позитивне ставлення під час спілкування;
- діалог – взаємодія, взаємоповага всіх учасників спілкування;
- рівність і довіра під час співпраці.

Аналіз вітчизняної та зарубіжної методичної літератури показав, що останнім часом у спілкуванні розглядаються три складові частини: комунікативна, інтерактивна і перцептивна. На думку психологів, всі ці складники спілкування проявляються одночасно. Комунікативна складова частина реалізується в обміні інформацією, інтерактивна – в регуляції взаємодії партнерів зі спілкування за умови однозначності кодування і декодування ними знакових (вербальних і невербальних) систем спілкування, а перцептивна – у «прочитанні» співбесідника за рахунок таких психологічних механізмів, як порівняння, ідентифікація, аперцепція, рефлексія [1, с. 328].

Зокрема, саме в процесі інтерактивного навчання учні говорять, слухають і роблять водночас, що свідчить про ефективність такого виду навчання та доцільність його використання. Проблеми використання інтерактивного навчання присвячено праці сучасних науковців, зокрема Н.О. Павленко, О.І. Пометун, Е.Г. Азімов, Н.В. Козлова, D. Byrne, H. Brown, F. Klippel, M. Silberman та ін.

Лінгвістичне значення слова «інтеракція» (interaction) в іншомовних словниках трактується як взаємодія, під час якої її учасники виступають не лише слухачами або спостерігачами, а й активними учасниками, створюючи це явище, демонструючи власну здатність використовувати набуті знання, навички та вміння в процесі спілкування. Тому інтерактивне навчання слід розглядати як особливий спосіб пізнання, що здійснюється у формах спільної діяльності та за якого «всі учасники обмінюються інформацією, разом вирішують проблеми, моделюють ситуації, оцінюють дії один одного і власну поведінку, занурюються в реальну атмосферу спілкування рідною й іноземною мовами та ділового співробітництва» [3, с. 186–188].

Вченими виокремлені **принципи інтерактивного навчання**, дотримання яких дозволить грамотно організувати цей вид навчання, а саме:

- **принцип навчальної автономії** забезпечує свободу учням/студентам здобувати знання і вміння у взаємодії та спілкуванні шляхом виконання самостійної роботи, творчого опанування навчальної інформа-

ції, яка згодом переходить у площину набутих знань особистості;

– принцип навчальної інформації, яка згодом переходить у площину набутих знань особистості;

– принцип внутрішньої мотивації спонукає учнів/студентів до виконання спільних навчальних завдань, розвитку їх індивідуальних здібностей, системи особистих нагород у разі успішного дослідження очікуваних результатів;

– принцип стратегічного внеску сприяє розвитку учнів/студентів висловлювати думки, пояснювати логіку прийнятих рішень, інтерпретувати ситуацію, коригувати процес виконання дій у разі порушеного спілкування;

– принцип ризику зумовлює розвиток учнів приймати рішення у ситуації без чіткого плану дій очікуваного результату, тренує учнів адекватно сприймати осміяння або відчуження з боку інших;

– принцип зв'язку між мовою і культурою оптимізує процес взаємодії, співробітництва, групового спілкування завдяки сформованості знань учнів про культурні, мовні, історичні, психологічні, емоційні, морально-ціннісні фактори конкретної ситуації навчально-виховного процесу;

– принцип інтермови передбачає зворотній зв'язок, реакцію або відгук учнів/студентів і вчителя щодо прийнятих спільних рішень, виконання відповідних дій, досягнутих результатів діалогічного спілкування і взаємодії [8, с. 9–10].

Висновки з проведеного дослідження. Зазначені вище принципи свідчать про гуманістичний, демократичний, диференційований та індивідуальний характер інтерактивного навчання, основною цінністю якого є творча співпраця учасників суб'єкт-об'єктної взаємодії. Саме інтеракція учасників спілкування створює умови для впровадження інтерактивних технологій у навчання іноземної мови. Під «технологіями» навчання розуміється сукупність прийомів, операцій і процедур, які потрібно

виконувати в певній послідовності, що дає змогу реалізовувати той чи інший метод навчання, та сукупність методів навчання, що забезпечують реалізацію певного підходу до навчання, певної фундаментальності системи. Тому, на нашу думку, оновлення української школи передбачає перетворення звичайного уроку іноземної мови на урок ефективного іншомовного спілкування за допомогою використання різних видів інтерактивних технологій, основним критерієм яких є наявність комунікативного завдання, на вирішення якого й спрямована мовленнєво-мисленнєва активність учня.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Зимняя И.А. Педагогическая психология: учебник. Логос, 2004. 348 с.
2. Іць С.В. Педагогічні медіатехнології у професійній підготовці майбутнього вчителя іноземної мови: навч.-метод. посіб. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, 2013. 106 с.
3. Куліш С.М. Традиції та новації у процесі підготовки науково-педагогічних кадрів Харківського університету ХІХ – початку ХХІ ст.: монографія. Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна. 2013. 552 с.
4. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: підручник / під заг. ред. С.Ю. Ніколаєвої. К.: Ленвіт, 2013. 590 с.
5. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 рр. URL: www.meduniv.lviv.ua/files/info/nats_strategia.pdf.
6. Нова Концепція української школи. Концептуальні засади реформування середньої школи. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainskashkolacompressed.pdf>.
7. Самодурин Ф.П. Освіта: педагогічна дія на випередження. Імідж сучасного педагога. 2015. № 2. С. 3–7.
8. Сисоева С.О. Педагогічна творчість: монографія; АПН України, Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. Київ: Каравела, 1998. 151 с.
9. Радишевська М.М. Педагогічна технологія формування інтерактивної компетентності майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей в процесі професійної підготовки: навч.-методич. посіб. / за ред. І.В. Самойлюкевич. Житомир: Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2015. 89 с.